

Svibanj 2022.

Informacije sadržane u ovom informativnom listu nisu obvezujuće za Sud niti su iscrpne.

Reproduktivna prava

Pristup pobačaju

Tysiác protiv Poljske

20. ožujka 2007.

Podnositeljici je odbijen pobačaj iz medicinskih razloga nakon što je upozorena da bi se njezina, tada već teška, kratkovidnost mogla pogoršati ako iznese trudnoću do kraja. Nakon rođenja djeteta pretrpjela je hemoragiju mrežnice te je registrirana kao osoba s teškim invaliditetom.

Europski sud za ljudska prava utvrdio je da je podnositeljici uskraćen pristup djelotvornom mehanizmu kojim se moglo utvrditi jesu li ispunjeni uvjeti za odobrenje zakonitog pobačaja, zbog čega je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) [Europske konvencije o ljudskim pravima](#).

A., B. i C. protiv Irske (zahtjev br. 25579/05)

16. prosinca 2010. (veliko vijeće)

Tri žene koje žive u Irskoj i koje su nenamjerno zatrudnjele prigovorile su da su zbog nemogućnosti obavljanja zakonitog pobačaja u Irskoj¹ morale oputovati u Ujedinjenu Kraljevinu kako bi pobacile te da je postupak bio ponižavajuć, stigmatizirajući i da je mogao dovesti do pogoršanja njihova zdravlja. Konkretno, jedna od podnositeljica koja je bila u remisiji od rijetkog oblika raka i nije znala da je trudna bila je podvrgnuta pregledima koji su kontraindicirani u trudnoći. Bila je svjesna da bi trudnoća mogla izazvati povratak raka i smatrala je da joj je zbog trudnoće ugrožen život.

Sud je utvrdio da Irska nije omogućila ostvarenje ustavnog prava na zakonit pobačaj. Stoga je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije u odnosu na podnositeljicu u remisiji od raka (Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** u odnosu na druge dvije podnositeljice zahtjeva) zbog toga što nije mogla ostvariti svoje pravo na zakonit pobačaj bilo putem sudova ili medicinskih službi dostupnih u Irskoj. Sud je posebno istaknuo da su nesigurnost u pogledu postupka utvrđivanja predstavlja li ženina trudnoća rizik za njezin život i opasnost od kaznenog progona imali „značajan obeshrabrujući“ učinak i na liječnike i na dotične žene.

R.R. protiv Poljske (br. 27617/04)

26. svibnja 2011.

Trudnoj majci dvoje djece, koja je nosila dijete za koje se smatralo da boluje od teške genetske anomalije, liječnici koji su se protivili pobačaju namjerno su uskratili pravovremeni pristup genetskom testiranju na koje je imala pravo. Od prvog ultrazvučnog pregleda koji je ukazivao na mogućnost deformacije fetusa do rezultata amniocenteze prošlo je šest tjedana, zbog čega je bilo prekasno da donese informiranu odluku o tome hoće li nastaviti trudnoću ili zatražiti zakoniti pobačaj jer je u međuvremenu istekao zakonski rok za to. Njezina je kći zatim rođena s kromosomskim

¹ Pobačaj ili pomaganje nekome da pobaci bilo je kazneno djelo u Irskoj. Međutim, Ustavom je bilo propisano pravo na pobačaj u slučaju stvarne i znatne opasnosti za život majke.

anomalijama (Turnerov sindrom²). Ustvrdila je da je podizanje i obrazovanje teško bolesnog djeteta bilo štetno za nju i njezino drugo dvoje djece. Nakon rođenja njezina trećeg djeteta napustio ju je i suprug.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 3.** (zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja) Konvencije jer se prema podnositeljici, koja se nalazila u vrlo ranjivom položaju, postupalo ponižavajuće i „podlo“, pri čemu je utvrđivanje je li trebala imati pristup genetskom testiranju koje su preporučili liječnici bilo narušeno zbog odgađanja, zbunjenosti te nedostatka odgovarajućeg savjetovanja i informacija. Sud je utvrdio i **povredu članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije jer poljskim zakonom nisu bili propisani djelotvorni mehanizmi koji bi podnositeljici omogućili da ostvari pristup dostupnim dijagnostičkim uslugama i da s obzirom na njihove rezultate donese informiranu odluku želi li zatražiti pobačaj. S obzirom na to da je poljskim domaćim zakonom pobačaj bio dopušten u slučajevima malformacije fetusa, trebao je postojati odgovarajući pravni i postupovni okvir kojim bi se zajamčilo da su trudnicama dostupne relevantne, potpune i pouzdane informacije o zdravlju fetusa. Sud se nije složio s poljskom vladom da je osiguravanje pristupa prenatalnom genetičkom testiranju u suštini predstavljalo omogućavanje pristupa pobačaju. Žene su tražile pristup takvom testiranju iz mnoštva razloga. Osim toga, države su bile obvezne organizirati svoje zdravstvene službe na način da djelotvorno ostvarivanje slobode prigovora savjesti zdravstvenih djelatnika u profesionalnom kontekstu ne sprječava pacijente u ostvarivanju pristupa uslugama na koje imaju zakonsko pravo.

P. i S. protiv Poljske (br. 57375/08)

30. listopada 2012.

Ovaj se predmet odnosio na poteškoće u ostvarivanju pristupa pobačaju s kojima se susrela tinejdžerica koja je zatrudnjela zbog silovanja, posebice zbog nedostatka jasnog zakonskog okvira, odugovlačenja zdravstvenog osoblja i zbog uznemiravanja.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Konkretno je utvrdio da su podnositeljici dane obmanjujuće i proturječne informacije i da nije primila objektivno zdravstveno savjetovanje, a činjenica da je pristup pobačaju bio predmet burne rasprave u Poljskoj nije zdravstveno osoblje lišila njihove profesionalne obveze čuvanja liječničke tajne.

Neriješeni zahtjevi

K.B. protiv Poljske i tri druga zahtjeva (br. 1819/21, 3682/21, 4957/21 i 6217/21),
K.C. protiv Poljske i tri druga zahtjeva (br. 3639/21, 4188/21, 5876/21 i 6030/21) i
A.L. - B. protiv Poljske i tri druga zahtjeva (br. 3801/21, 4218/21, 5114/21 i 5390/21)

Vlada Poljske obaviještena je o zahtjevima 1. srpnja 2021.

Ovi se zahtjevi odnose na prava na pobačaj u Poljskoj i, konkretno, zakonsku odredbu o pobačaju u slučaju fetalnih anomalija koju je poljski Ustavni sud proglasio neustavnom. Sud je zaprimio više od 1000 sličnih zahtjeva.

Sud je obavijestio poljsku vladu o zahtjevima te je strankama postavio pitanja posebno na temelju članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) i članka 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije.

M.L. protiv Poljske (br. 40119/21)

Vlada Poljske obaviještena je o zahtjevu 8. listopada 2021.

² Genetska bolest koja pogađa otprilike jednu od 2500 djevojčica, kod koje oboljela osoba nema uobičajeni par od dva X kromosoma. Te su osobe obično niže od prosjeka i neplodne. Drugi zdravstveni problemi mogu obuhvaćati abnormalnosti bubrega i srca, visoki krvni tlak, pretilost, šećernu bolest, očnu mrežnicu, probleme sa štitnjačom i artritis. Neke oboljele osobe mogu imati i poteškoće u učenju.

Doniranje embrija i znanstvena istraživanja

Parrillo protiv Italije

27. kolovoza 2015. (veliko vijeće)

Ovaj se predmet odnosi na zabranu doniranja embrija u svrhu znanstvenih istraživanja sukladno talijanskom Zakonu br. 40/2004 zbog kojeg je podnositeljica bila spriječena donirati embrije dobivene *in vitro* oplodnjom koje nije planirala upotrijebiti za trudnoću. Podnositeljica je prigovorila na temelju članka 1. (zaštita vlasništva) Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog toga što nije mogla donirati svoje embrije, nastale medicinski potpomognutom oplodnjom, za potrebe znanstvenih istraživanja te ih je bila obvezna krioprezervirati do njihove smrti. Podnositeljica je smatrala i da je predmetna zabrana predstavljala povredu njezina prava na poštovanje privatnog života, zaštićenog člankom 8. Konvencije.

Sud, koji je prvi put pozvan odlučivati o ovom pitanju, presudio je da je članak 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije bio primjenjiv u ovom predmetu u njegovu aspektu „privatnog života“ jer su dotični embriji sadržavali podnositeljičin genetski materijal i stoga su predstavljali sastavni dio njezina identiteta. Sud je na početku smatrao da se Italiji trebao omogućiti znatan manevarski prostor („široka sloboda procjene“) u pogledu tog osjetljivog pitanja, što potvrđuje i nedostatak europskog konsenzusa i međunarodni tekstovi o toj temi. Zatim je istaknuo da je postupak izrade nacrtu Zakona br. 40/2004 doveo do velikih rasprava i da je talijanski zakonodavac uzeo u obzir interes države za zaštitu embrija i interes dotičnih pojedinaca za ostvarivanje njihova prava na samoodređenje. Sud je nadalje istaknuo da u ovom predmetu nije bilo nužno ispitivati osjetljivo i kontroverzno pitanje o trenutku početka ljudskog života jer članak 2. (pravo na život) Konvencije nije bio u pitanju. Sud je naposljetku istaknuo da nije bilo dokaza da bi podnositeljičin preminuli partner želio donirati embrije u svrhu medicinskih istraživanja te je zaključio da je zabrana o kojoj je riječ bila nužna u demokratskom društvu. Sud je stoga presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** Konvencije. Naposljetku, u pogledu članka 1. (zaštita vlasništva) Protokola br. 1 Konvencije, Sud je smatrao da on nije primjenjiv na ovaj predmet jer se ljudski embriji ne mogu svesti na „vlasništvo“ u smislu te odredbe. Prigovor je u skladu s time odbijen.

Porod kod kuće

Ternovskyy protiv Mađarske

14. prosinca 2010.

Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da joj je bila uskraćena mogućnost roditi kod kuće te je ustvrdila da je zakon odvrćao primalje i druge zdravstvene djelatnike od toga da joj pomognu pri porodu kod kuće jer bi bili izloženi opasnosti od kaznenog progona. (U relevantno vrijeme došlo je do barem jednog takvog kaznenog progona.)

Sud je utvrdio da podnositeljica zahtjeva doista nije imala mogućnost odlučiti roditi kod kuće zbog trajne opasnosti od kaznenog progona s kojom su se suočavali zdravstveni djelatnici i zbog nepostojanja specifičnog i sveobuhvatnog zakonodavstva o tom pitanju, zbog čega je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

Dubská i Kreizová protiv Češke Republike

15. studenoga 2016. (veliko vijeće)

Ovaj se predmet odnosi na zakon u Češkoj Republici kojim je u praksi bilo onemogućeno da majkama pomažu primalje prilikom poroda kod kuće. Podnositeljice zahtjeva, dvije žene koje su željele izbjeći nepotrebnu liječničku intervenciju prilikom poroda njihove djece, prigovorile su da zbog tog zakona nisu imale drugog izbora nego roditi u bolnici ako su željele pomoć primalje.

Veliko vijeće presudilo je da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Konkretno je utvrdilo da su nacionalne vlasti

imale znatan manevarski prostor pri uređivanju pitanja poroda kod kuće, pitanju o kojem ne postoji europski konsenzus i koje obuhvaća složena pitanja iz područja zdravstvene politike i raspodjele državnih resursa. U predmetu podnositeljica zahtjeva veliko vijeće smatralo je da je trenutačnom politikom Češke Republike uspostavljena pravična ravnoteža između, s jedne strane, prava majki na poštovanje njihovih privatnih života i, s druge strane, interesa države za zaštitu zdravlja i sigurnosti djeteta i majke tijekom i nakon poroda. Nadalje, češka je vlada od 2014. provela određene inicijative kako bi poboljšala situaciju u lokalnim rodilištima, posebice osnivanjem novog vladinog stručnog odbora za porodništvo, primaljstvo i povezana ženska prava. Naposljetku, veliko vijeće pozvalo je češke vlasti na daljnji napredak nastavkom kontinuiranog preispitivanja relevantnih zakonskih odredbi o porodu kod kuće, kako bi one odražavale zdravstvena i znanstvena postignuća uz istovremeno potpuno poštovanje prava žena u području reproduktivnih prava.

Pojatina protiv Hrvatske

4. listopada 2018.

Ovaj se predmet odnosio na hrvatsko zakonodavstvo o porodu kod kuće. Podnositeljica zahtjeva u ovom predmetu bila je majka koja je svoje četvrto dijete rodila kod kuće uz pomoć primalje iz inozemstva. Konkretno je tvrdila da, iako su porodi kod kuće predviđeni hrvatskim zakonodavstvom, žene poput nje u praksi se ne mogu odlučiti za takav porod jer ne mogu dobiti profesionalnu pomoć.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Prihvatio je da je u početku postojala sumnja glede toga je li u Hrvatskoj uspostavljen sustav pomoći pri porodima kod kuće. Stoga je pozvao vlasti da konsolidiraju relevantno zakonodavstvo kako bi se to pitanje izričito i jasno uredilo. Međutim, utvrdio je da je podnositeljici zahtjeva, putem dopisa Hrvatske komore primalja i Ministarstva zdravstva koje je dobila dok je još bila trudna s četvrtim djetetom, jasno dano do znanja da domaće pravo nije dopuštalo porod kod kuće uz pomoć primalje. Nadalje je utvrdio da su vlasti uspostavile pravu ravnotežu između prava podnositeljice na poštovanje njezina privatnog života i interesa države za zaštitu zdravlja i sigurnosti majki i djece. Konkretno je istaknuo da Hrvatska u to vrijeme nije na temelju Konvencije bila obvezna dopustiti planirani porod kod kuće. Još uvijek postoje velike razlike između pravnih sustava država ugovornica o pitanju poroda kod kuće, a Sud je poštovao činjenicu da se pravo u tom području postupno razvija.

Kosaitė-Čypienė i drugi protiv Litve

4. lipnja 2019.

Ovaj se predmet odnosio na litavski zakon o zdravstvenoj pomoći pri porodu kod kuće. Podnositeljice zahtjeva, četiri žene, neuspješno su zatražile da Ministarstvo zdravstva izmijeni zakonodavstvo kojim je zdravstvenim djelatnicima bilo zabranjeno pružati pomoć pri porodima kod kuće. Konkretno su prigovorile da je zakon odvrtao zdravstvene djelatnike od pružanja pomoći pri porodima kod kuće.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog života) Konvencije. Utvrdio je da je Litva uspostavila pravičnu ravnotežu između interesa o kojima je riječ: prava majki na poštovanje njihovih privatnih života i interesa države za zaštitu zdravlja i sigurnosti. Konkretno, te četiri žene mogle su odabrati bilo koje od rodilišta uspostavljenih u Litvi od 1990-ih kako bi se porodiljama osigurali uvjeti kao kod kuće, posebno u Vilniusu u kojem su živjele. Osim toga, bila im je dostupna postnatalna skrb ako je tijekom ili nakon poroda kod kuće nastupila hitna situacija. Nadalje, iako je Litva nedavno izmijenila zakon o porodu kod kuće, to nije bila obvezna učiniti na temelju Konvencije s obzirom na velike razlike u pravnim sustavima država ugovornica u tom području.

Medicinski potpomognuta oplodnja

Evans protiv Ujedinjene Kraljevine

10. travnja 2007. (veliko vijeće)

Podnositeljica zahtjeva, koja je bolovala od raka jajnika podvrgnula se *in vitro* oplodnji sa svojim tadašnjim partnerom prije nego što su joj uklonjeni jajnici. Stvoreno je i

pohranjeno šest embrija. Nakon što je par okončao njihovu vezu, njezin bivši partner povukao je pristanak na upotrebu embrija jer nije želio biti genetski roditelj podnositeljčina djeteta. Nacionalnim zakonom bilo je propisano da se oplođene jajne stanice moraju uništiti. Podnositeljica je prigovorila zbog toga što je domaćim zakonom njezinu bivšem partneru bilo dopušteno da povuče pristanak da podnositeljica pohranjuje i upotrijebi zajednički stvorene embrije, što ju je spriječilo da ima dijete s kojim bi bila genetski povezana.

Iz razloga koje je vijeće navelo u svojoj [presudi](#) od 7. ožujka 2006., prvenstveno, da je pitanje početka života obuhvaćeno slobodom procjene države, veliko vijeće utvrdilo je da embriji koje su stvorili podnositeljica i njezin bivši partner nisu imali pravo na život. Stoga je presudilo da **nije došlo do povrede članka 2.** (pravo na život) Konvencije. Veliko vijeće nadalje je smatralo da, s obzirom na nedostatak europskog konsenzusa, činjenicu da su domaća pravila bila jasna i da je podnositeljica o njima bila obaviještena, te da je tim pravilima uspostavljena pravična ravnoteža između suprotstavljenih interesa, **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Naposljetku, veliko vijeće smatralo je da **nije došlo do povrede članka 14.** (zabrana diskriminacije) **u vezi s člankom 8.** Konvencije.

Dickson protiv Ujedinjene Kraljevine

4. prosinca 2007. (veliko vijeće)

Podnositelju zahtjeva, zatvoreniku koji je služio zatvorsku kaznu zbog ubojstva u trajanju od najmanje 15 godina, bio je odbijen pristup ustanovama za umjetnu oplodnju kako bi mu se omogućilo da ima dijete sa svojom suprugom koja je rođena 1958. godine i koja nije imala šanse za začecje nakon njegova izlaska iz zatvora.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije jer nije uspostavljena pravična ravnoteža između suprotstavljenih javnih i privatnih interesa.

S.H. i drugi protiv Austrije (br. 57813/00)

3. studenoga 2011. (veliko vijeće)

Predmet se odnosio na dva austrijska para koja su željela začeti *in vitro* oplodnjom. Jednom je paru bila potrebna sperma donora, a drugome donirane jajne stanice. Austrijskim zakonom zabranjena je upotreba sperme za *in vitro* oplodnju, a doniranje jajnih stanica bilo je općenito zabranjeno.

Sud je istaknuo da, iako je u Europi postojao jasan trend u korist dopuštanja donacija gameta za *in vitro* oplodnju, konsenzus o tom pitanju još uvijek je bio u nastajanju i nije se temeljio na utvrđenim pravnim načelima. Austrijski zakonodavci pokušali su, među ostalim, izbjeći mogućnost da dvije žene tvrde da su biološke majke istog djeteta. Oprezno su pristupili kontroverznom problemu koji je obuhvaćao složena etička pitanja te pojedincima nisu zabranili odlazak u inozemstvo radi liječenja neplodnosti koje nije bilo dostupno u Austriji. Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije u ovom predmetu. Međutim, istaknuo je važnost stalnog praćenja pravnih promjena i brzog znanstvenog razvoja u području umjetne oplodnje.

Costa i Pavan protiv Italije

28. kolovoza 2012.

Ovaj se predmet odnosio na par iz Italije u kojem su partneri bili zdravi nositelji cistične fibroze te su željeli izbjeći prenošenje bolesti na svoje potomstvo putem medicinski potpomognute oplodnje i genetičkog probira.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije, utvrdivši da je miješanje u pravo podnositelja na poštovanje njihovog privatnog i obiteljskog života bilo nerazmjerno. Konkretno je istaknuo nedosljednost u talijanskom pravu prema kojem je paru bilo uskraćeno pravo na probir embrija, ali je bio dopušten medicinski potpomognut prekid trudnoće u slučajevima kada se kod fetusa javljaju simptomi te bolesti. Sud je ujedno naglasio razliku između ovog predmeta, koji se odnosio na preimplantacijsku dijagnostiku i

homolognu inseminaciju³, i predmeta *S.H. i drugi protiv Austrije* (vidi gore), koji se odnosio na pristup inseminaciji sjemenom donora. Iako je pitanje pristupa preimplantacijskoj dijagnostici otvaralo osjetljiva pitanja moralne i etičke naravi, zakonodavni odabiri parlamenta po tom pitanju nisu izmakli nadzoru Suda.

Knecht protiv Rumunjske

2. listopada 2012.

U srpnju 2009. vlasti su oduzele zamrznute embrije koje je podnositeljica zahtjeva pohranila u privatnoj klinici, zbog bojazni u pogledu kvalifikacija klinike. Podnositeljica zahtjeva zatim je imala znatne poteškoće u osiguravanju prijenosa embrija od strane države u specijaliziranu kliniku kako bi ih mogla upotrijebiti da bi postala roditelj putem *in vitro* oplodnje. Podnositeljica je pred Sudom prigovorila da je time došlo do povrede njezina prava na privatni i obiteljski život.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Domaći sudovi izrijekom su priznali da je podnositeljica pretrpjela povredu njezinih prava iz članka 8. zbog toga što su vlasti odbile dopustiti prijenos embrija te su joj osigurali primjerenu pravnu zaštitu od povrede, što je dovelo do prijenosa embrija u relativno kratkom vremenu. Stoga su poduzeti potrebni koraci kako bi se osiguralo poštovanje podnositeljčina prava na privatni život.

Nedescu protiv Rumunjske

16. siječnja 2018.

Podnositelji zahtjeva, bračni par, tvrdili su da nisu uspjeli povratiti embrije koje su tijela kaznenog progona oduzela 2009. godine i da im je bilo onemogućeno imati još jedno dijete. Sudovi su donijeli sudske naloge u korist para u svrhu povrata embrija, no oni te naloge nisu mogli izvršiti.

U ovom je predmetu Sud presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije, posebno utvrdivši da je sprječavanje podnositelja zahtjeva u povratu njihovih embrija koji je naložio Visoki kasacijski sud predstavljalo miješanje u njihovo pravo na poštovanje njihova privatnog života koje nije bilo predviđeno zakonom.

Charron i Merle-Montet protiv Francuske

16. siječnja 2018. (odluka o nedopuštenosti)

Podnositeljice zahtjeva, bračni par, prigovorile su da je njihov zahtjev za medicinski potpomognutu oplodnju odbijen iz razloga što pružanje takve zdravstvene usluge istospolnim parovima nije bilo dopušteno na temelju francuskog prava.

Sud je utvrdio da je zahtjev **nedopušten.** Konkretno je istaknuo da je odluka bolnice kojom je odbijen zahtjev podnositeljica za pristup medicinski potpomognutoj oplodnji bila pojedinačna upravna odluka koja se mogla ukinuti podnošenjem žalbe upravnim sudovima zbog zlouporabe ovlasti. Međutim, podnositeljice nisu iskoristile to pravno sredstvo. Ističući važnost načela supsidijarnosti, Sud je u ovom predmetu utvrdio da podnositeljice nisu iscrpile domaća pravna sredstva.

Petithory Lanzmann protiv Francuske

12. studenoga 2019. (odluka o nedopuštenosti)

Ovaj se predmet odnosio na zahtjev podnositeljice da se sperma njezina preminulog sina prenese u ustanovu koja može organizirati medicinski potpomognutu oplodnju ili gestacijsko zamjensko majčinstvo. Podnositeljica je posebno prigovorila zbog nemogućnosti pristupa spermi njezina preminulog sina kako bi se u skladu s njegovom posljednjom željom organizirala medicinski potpomognuta oplodnja donacijom neplodnom paru ili gestacijsko zamjensko majčinstvo, postupci koji bi bili odobreni u Izraelu ili Sjedinjenim Američkim Državama.

Sud je primijetio da se podnositeljčin prigovor sastojao od dva odvojena dijela. U prvom je dijelu tvrdila da je neizravna žrtva, uime svojega preminulog sina, dok je u drugom

³ Upotreba gameta para (usp. inseminacija sjemenom donora, upotreba doniranih gameta).

dijelu tvrdila da je izravna žrtva jer joj je uskraćena mogućnost da postane baka. Sud je oba dijela zahtjeva proglasio **nedopuštenima**, posebno istaknuvši da je pravo pojedinca da odluči na koji će način i kada postati roditelj neprenosivo pravo i da člankom 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije pojedincima nije zajamčeno pravo da postanu baka ili djed.

Lia protiv Malte

5. svibnja 2022.⁴

Podnositelji su bili supružnici. Predmet se odnosio na odbijanje vlasti 2015. godine da o njihovu trošku provedu intracitoplazmatsku injekciju spermija, postupak potpomognute oplodnje, na jajnim stanicama druge podnositeljice zbog toga što je navršila 43 godine. Prethodno su 2014. proveli taj postupak o trošku države.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije, utvrdivši da miješanje u pravo podnositelja zahtjeva nije bilo u skladu s dovoljno kvalitetnim zakonom.

Neriješeni zahtjevi

Gauvin-Fournis protiv Francuske (br. 21424/16)

Vlada Francuske obaviještena je o zahtjevu 5. lipnja 2018.

Zahtjev se odnosi na zakonsku zabranu da osobe rođene zahvaljujući donaciji sperme ili jajnih stanica saznaju identitet donora.

Sud je obavijestio francusku vladu o zahtjevu te je strankama postavio pitanja na temelju članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), zasebno i u vezi s člankom 14. (zabrana diskriminacije) Konvencije.

Silliau protiv Francuske (br. 45728/17)

Vlada Francuske obaviještena je o zahtjevu 5. lipnja 2018.

Zahtjev se odnosi na zakonsku zabranu da osobe rođene zahvaljujući donaciji sperme ili jajnih stanica saznaju identitet donora.

Sud je obavijestio francusku vladu o zahtjevu te je strankama postavio pitanja na temelju članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), zasebno i u vezi s člankom 14. (zabrana diskriminacije) Konvencije.

Dalleau protiv Francuske (br. 57307/18)

Vlada Francuske obaviještena je o zahtjevu 29. svibnja 2019.

Ovaj se zahtjev odnosi na odbijanje upravnih vlasti da provedu prijenos gameta podnositeljčina preminulog partnera u Španjolsku, zemlju u kojoj je dopuštena *post-mortem* inseminacija.

Sud je obavijestio francusku vladu o zahtjevu te je strankama postavio pitanja na temelju članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

Baret protiv Francuske (br. 22296/20)

Vlada Francuske obaviještena je o zahtjevu 11. siječnja 2021.

Ovaj se zahtjev odnosi na odbijanje upravnih vlasti da provedu prijenos gameta podnositeljčina preminulog supruga u Španjolsku, zemlju u kojoj je dopuštena *post-mortem* inseminacija.

Sud je obavijestio francusku vladu o zahtjevu te je strankama postavio pitanja na temelju članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

Caballero protiv Francuske (br. 37138/20)

Vlada Francuske obaviještena je o zahtjevu 11. siječnja 2021.

Ovaj se zahtjev odnosi na odbijanje upravnih vlasti da prenesu embrije para, podnositeljice i njezina preminulog supruga u Španjolsku, zemlju u kojoj je dopuštena *post-mortem* inseminacija.

Sud je obavijestio francusku vladu o zahtjevu te je strankama postavio pitanja na temelju članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

⁴ Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. (konačne presude) [Europske konvencije o ljudskim pravima](#).

Mjere opreza za zaštitu zdravlja novorođenčeta

Hanzelkovi protiv Češke Republike

11. prosinca 2014.

Ovaj se predmet odnosio na privremenu mjeru koju je izrekao sud, a kojom je naložen povratak u bolnicu novorođenčeta i majke koja je upravo rodila i odmah otišla kući te na nedostatak bilo kakvog pravnog sredstva kojim bi se moglo prigovoriti zbog izricanja te mjere. Podnositelji zahtjeva, majka i dijete, prigovorili su zbog povrede njihova prava na poštovanje njihova privatnog i obiteljskog života, tvrdeći da mjera kojom je naložen djetetov povratak u bolnicu nekoliko sati nakon njegova rođenja nije bila ni zakonita ni nužna. Ujedno su prigovorili zbog nedostatka djelotvornog pravnog sredstva jer nisu mogli osporiti privremenu mjeru i jer nisu imali pravo na pravnu zaštitu ili naknadu štete jer nisu mogli ishoditi ukidanje te mjere.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) i **povrede članka 13.** (pravo na djelotvoran pravni lijek) Konvencije. Posebno je ponovio da je preuzimanje skrbi o novorođenčetu po rođenju bila iznimno oštra mjera te da su morali postojati neuobičajeno uvjerljivi razlozi za oduzimanje djeteta majci protiv njezine volje odmah po rođenju i na temelju postupka u kojem nisu sudjelovali ni majka ni njezin partner. U ovom je predmetu Sud posebno zaključio da je domaći sud, pri razmatranju izricanja privremene mjere, trebao utvrditi je li bilo moguće pribjeći manje ekstremnom obliku miješanja u obiteljski život podnositelja zahtjeva u tako odlučujućem trenutku u njihovim životima. Zauzeo je stav da su takvo ozbiljno miješanje u obiteljski život podnositelja i uvjeti njegove provedbe imali nerazmjerni utjecaj na njihove izgleda da uživaju u obiteljskom životu odmah po rođenju djeteta. Iako je možda postojala potreba za provedbom mjera opreza radi zaštite zdravlja djeteta, miješanje u obiteljski život podnositelja uzrokovano privremenom mjerom nije se moglo smatrati nužnim u demokratskom društvu.

Prenatalne zdravstvene pretrage

Draon protiv Francuske (br. 1513/03) i Maurice protiv Francuske (br. 11810/03)

6. listopada 2005. (veliko vijeće)

Podnositelji zahtjeva roditelji su djece s teškim urođenim invaliditetom koji zbog medicinskih pogrešaka nije otkriven tijekom prenatalnih zdravstvenih pretraga. Podnositelji su pokrenuli postupak protiv dotičnih bolnica. Novi zakon od 4. ožujka 2002., donesen dok je njihov postupak bio u tijeku, značio je da više nije bilo moguće potraživati naknadu od bolnice/liječnika odgovornog za doživotno „posebno opterećenje“ uzrokovano invaliditetom djeteta. Naknada koja im je dosuđena stoga nije obuhvaćala to „posebno opterećenje“.

Sud je presudio da je navedenim zakonom došlo do **povrede članka 1.** (zaštita vlasništva) **Protokola br. 1** uz Konvenciju u odnosu na postupke koji su bili u tijeku u trenutku kad je zakon stupio na snagu.

A.K. protiv Latvije (br. 33011/08)

24. lipnja 2014.

Podnositeljica zahtjeva tvrdila je da joj je bila uskraćena odgovarajuća i pravovremena zdravstvena zaštita u obliku prenatalnog probirnog testiranja koje bi ukazalo na opasnost od genetskog poremećaja kod njezina fetusa i koje bi joj omogućilo da odluči hoće li nastaviti trudnoću. Ujedno je prigovorila da su nacionalni sudovi pogrešno protumačili Zakon o liječenju i da zbog toga nisu utvrdili povredu njezina prava na poštovanje privatnog života.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije u njegovu proceduralnom aspektu, utvrdivši da je domaći sud proveo postupak na arbitraran način i da nije ispravno ispitaio podnositeljičin zahtjev.

Vidi također, novije:

[Eryiğit protiv Turske](#), presuda od 10. travnja 2018., u vezi s pogrešnom prenatalnom dijagnozom, u kojoj je Sud utvrdio da je došlo do povrede članka 8. Konvencije u njegovu proceduralnom aspektu.

Prisutnost studenata medicine tijekom poroda i prava na privatnost

[Konovalova protiv Rusije](#)

9. listopada 2014.

Podnositeljica zahtjeva prigovorila je zbog neovlaštene prisutnosti studenata medicine tijekom rođenja njezina djeteta te je tvrdila da nije dala pisani pristanak za promatranje poroda i da je jedva bila pri svijesti kad je obaviještena o tome.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Konkretno je utvrdilo da relevantno nacionalno zakonodavstvo u vrijeme rođenja podnositeljčina djeteta, 1999., nije sadržavalo nikakve mjere zaštite prava privatnosti pacijenata. Taj je teški nedostatak dodatno pogoršan postupkom kojim je bolnica pribavljala pristanak pacijenata za sudjelovanje u kliničkom nastavnom programu tijekom liječenja. Konkretno, brošura bolnice kojom je podnositeljica obaviještena o mogućnosti sudjelovanja u nastavnom programu bila je nejasno napisana te joj je to pitanje općenito predstavljeno na način koji je ukazivao na to da nije imala drugog izbora [nego pristati].

Operacije radi sterilizacije

[Gauer i drugi protiv Francuske](#)

23. listopada 2012. (odluka o dopuštenosti)

Ovaj se predmet odnosio na sterilizaciju kao metodu kontracepcije pet mladih žena s mentalnim poteškoćama koje su bile zaposlene u lokalnom centru za podršku kroz rad (*Centre d'aide pour le travail* – CAT). Posebno su ustvrdile da je došlo do miješanja u njihov tjelesni integritet zbog sterilizacije koja je provedena, a da za to nije zatražen njihov pristanak te su tvrdile da je došlo do povrede njihova prava na poštovanje privatnog života i njihova prava na zasnivanje obitelji. Nadalje su ustvrdile da su zbog svojeg invaliditeta bile izložene diskriminaciji.

Sud je presudio da je zahtjev podnesen nepravovremeno i stoga ga je proglasio **nedopuštenim** na temelju članka 35. (uvjeti dopuštenosti) Konvencije.

[G.B. i R.B. protiv Republike Moldavije \(br. 16761/09\)](#)

18. prosinca 2012.

Prva podnositeljica zahtjeva rodila je u svibnju 2000. u dobi od 32 godine carskim rezom, a opstetričar joj je tijekom postupka uklonio jajnike i jajovode bez njezina dopuštenja. Od 2001. godine podvrgnuta je liječenju radi suzbijanja posljedica prijevremene menopauze te otada ima zdravstvene probleme, uključujući depresiju i osteoporozu. Sudovi su opstetričara proglasili krivim za nesavjesno liječenje, no naposljetku su ga oslobodili kaznene odgovornosti 2005. godine. Prva podnositeljica zahtjeva i njezin suprug (drugi podnositelj zahtjeva) pokrenuli su parnični postupak protiv bolnice i opstetričara te im je dosuđena naknada štete u iznosu od 607,00 EUR. Pred Sudom su prigovorili sterilizaciji prve podnositeljice i niskom iznosu naknade koji im je dosuđen.

Sud je smatrao da prva podnositeljica nije izgubila status žrtve i presudio je da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije. Konkretno je utvrdio da je iznos naknade koju su dosudili domaći sudovi bio znatno ispod minimalne razine naknade koju Sud općenito dosuđuje u predmetima u kojima je utvrdio povredu članka 8. te je smatrao da je dostatna pravedna naknada potrebna s obzirom na to da se zbog razornih učinaka na prvu podnositeljicu zahtjeva radi o osobito ozbiljnom miješanju u njezina konvencijska prava.

Csoma protiv Rumunjske

15. siječnja 2013.

Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da zbog ozbiljne liječničke pogreške više nije mogla rađati djecu. U šesnaestom tjednu trudnoće fetusu je dijagnosticiran hidrocefalus te je odlučeno da se trudnoća treba prekinuti. Nakon komplikacija nastalih zbog liječenja podnositeljice u svrhu induciranja pobačaja, liječnik joj je morao ukloniti maternicu i jajnike kako bi joj spasio život. Tvrđila je da su joj pogreške u liječenju ugrozile život i da je zbog njih trajno nesposobna rađati. Nadalje je prigovorila da odgovornost liječnikâ nije utvrđena zbog nedostataka u istrazi.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog života) Konvencije. Konkretno je utvrdio da, zato što podnositeljica zahtjeva nije bila uključena u odabir liječenja i što nije bila pravilno obaviještena o rizicima medicinskog postupka, pretrpjela je povredu svog prava na privatni život.

Prisilna sterilizacija Romkinja

K.H. i drugi protiv Slovačke (br. 32881/04)

28. travnja 2009.

Osam Slovakinja romskog podrijetla otkrilo je da ne mogu začeti nakon što su podvrgnute carskom rezu. Sumnjajući da su sterilizirane bez njihova znanja tijekom operacija, tužile su dotične dvije slovačke bolnice.

Sud je presudio da je zbog nemogućnosti podnositeljica da dobiju primjerke svoje medicinske dokumentacije došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) i **članka 6. stavka 1.** (pristup sudu) Konvencije.

V.C. protiv Slovačke (br. 18968/07)

8. studenoga 2011.

Podnositeljica zahtjeva, romskog podrijetla, sterilizirana je u javnoj bolnici bez njezina punog i informiranog pristanka, nakon rođenja njezina drugog djeteta. Potpisala je suglasnost dok je još rađala, a da pritom nije razumjela koja je namjera ni da je postupak nepovratan, te nakon što joj je rečeno da će, u slučaju da ostane trudna treći put, ona ili dijete umrijeti. Otada je izopćena iz romske zajednice i, sada razvedena, navodi neplodnost kao jedan od razloga rastave od svojega bivšeg supruga.

Sud je utvrdio da je podnositeljica zasigurno pretrpjela strah, tjeskobu i osjećaj manje vrijednosti zbog sterilizacije, kao i zbog načina na koji je od nje zatraženo da na nju pristane. Trpjela je fizičke i psihološke posljedice tijekom dugog razdoblja, kao i posljedice u pogledu svojega odnosa s njezinim tadašnjim suprugom i romskom zajednicom. Iako nije bilo dokaza da je namjera zdravstvenog osoblja bila neprimjereno postupati prema njoj, postupili su grubo zanemarujući njezino pravo na autonomiju i odabir kao pacijentice. Njezinom je sterilizacijom stoga došlo do **povrede članka 3.** (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije. Sud je nadalje presudio da **nije došlo do povrede članka 3.** u vezi s tvrdnjom podnositeljice da istraga o njezinoj sterilizaciji nije bila primjerena. Naposljetku, Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije u vezi s nedostatkom pravnih zaštitnih mjera u relevantno vrijeme kojima bi se posebno uzelo u obzir njezino reproduktivno zdravlje kao Romkinje

N.B. protiv Slovačke (br. 29518/10)

12. lipnja 2012.

U ovom je predmetu podnositeljica zahtjeva tvrdila da je sterilizirana bez njezina punog i informiranog pristanka u javnoj bolnici u Slovačkoj.

Sud je presudio da je zbog sterilizacije podnositeljice došlo do **povrede članka 3.** (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije. Nadalje je presudio da **nije došlo do povrede članka 3.** u vezi s tvrdnjom podnositeljice da istraga o njezinoj sterilizaciji nije bila primjerena. Naposljetku je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

I.G., M.K. i R.H. protiv Slovačke (br. 15966/04)

13. studenoga 2012.

Ovaj se predmet odnosio na tri žene romskog podrijetla koje su konkretno prigovorile da su sterilizirane bez njihova punog i informiranog pristanka, da istraga tijela vlasti o njihovoj sterilizaciji nije bila temeljita, pravedna i djelotvorna te da je njihovo etničko podrijetlo bilo odlučujuće za njihovu sterilizaciju.

Sud je presudio da je došlo do **dvije povrede članka 3.** (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije, prvo zbog sterilizacije prve i druge podnositeljice, a drugo u pogledu tvrdnje prve i druge podnositeljice da istraga o njihovoj sterilizaciji nije bila primjerena. Sud je nadalje presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) u odnosu na prvu i drugu podnositeljicu te da **nije došlo do povrede članka 13.** (pravo na djelotvoran pravni lijek) Konvencije.

Što se tiče treće podnositeljice zahtjeva, Sud je odlučio zahtjev izbrisati sa svoje liste predmeta, na temelju članka 37. stavka 1. točke (c) Konvencije.

Vidi također:

- **R.K. protiv Češke Republike (br. 7883/08)**, odluka (brisanje s popisa predmeta) od 27. studenoga 2012.
- **G.H. protiv Mađarske (br. 54041/14)**, odluka (nedopuštenost) od 9. lipnja 2015.

Zamjensko majčinstvo

Menesson i drugi protiv Francuske i Labassee protiv Francuske

26. lipnja 2014.

Ovi su se predmeti odnosili na odbijanje pravnog priznavanja odnosa roditelj-dijete u Francuskoj, a koji je pravno uređen u Sjedinjenim Američkim Državama između djece koja su rođena kao rezultat liječenja neplodnosti zamjenskim majčinstvom i parova podvrgnutih tom liječenju. Podnositelji su konkretno prigovorili zbog činjenice da, protivno najboljim interesima djeteta, u Francuskoj nisu mogli ishoditi priznavanje odnosa roditelj-dijete koji je pravno utvrđen u inozemstvu.

Sud je u oba predmeta presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije u vezi s pravom podnositelja zahtjeva na poštovanje njihova obiteljskog života. Nadalje je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** u pogledu prava djece na poštovanje njihova privatnog života. Sud je primijetio da su francuske vlasti, unatoč tome što su bile svjesne da su djeca u Sjedinjenim Američkim Državama prepoznata kao djeca g. i gđe Menesson, odnosno g. i gđe Labassee, ipak odbile priznati im taj status na temelju francuskog prava. Smatrao je da ta proturječnost narušava identitet djece u francuskom društvu. Sud je nadalje istaknuo da je sudskom praksom bilo u potpunosti onemogućeno uspostavljanje pravnog odnosa između djece rođene kao rezultat zakonitog liječenja neplodnosti zamjenskim majčinstvom u inozemstvu i njihova biološkog oca. Time je prekoračena široka sloboda procjene koju države uživaju u području odluka povezanih sa zamjenskim majčinstvom.

Vidi također: **Foulon i Bouvet protiv Francuske**, presuda od 21. srpnja 2016.; **Laborie protiv Francuske**, presuda od 19. siječnja 2017.

D. i drugi protiv Belgije (br. 29176/13)

8. srpnja 2014. (odluka – djelomično brisanje s liste predmeta; djelomična nedopuštenost)

Ovaj se predmet odnosio na početno odbijanje belgijskih vlasti da odobre dolazak, na njihovo državno područje, djeteta rođenog u Ukrajini od zamjenske majke, čemu su pribjegli podnositelji zahtjeva, dvoje belgijskih državljana. Podnositelji zahtjeva konkretno su se pozvali na članak 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) i članak 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije.

S obzirom na razvoj događaja u predmetu od podnošenja zahtjeva, prije svega izdavanje

propusnice (*laissez-passer*) djetetu i njegov dolazak u Belgiju gdje otada živi s podnositeljima zahtjeva, Sud je smatrao da je taj dio spora riješen te je s liste predmeta izbrisao prigovor u vezi s odbijanjem belgijskih vlasti da djetetu izdaju putne isprave. Sud je nadalje ostatak zahtjeva proglasio **nedopuštenim**. Iako je odbijanje vlasti, koje se nastavilo dok podnositelji nisu dostavili dostatne dokaze kojima se mogao potvrditi njihov obiteljski odnos s djetetom, dovelo do efektivnog odvajanja djeteta od podnositelja zahtjeva te je predstavljalo miješanje u njihovo pravo na poštovanje njihova obiteljskog života, Belgija je unatoč tome postupila u okviru svoje široke diskrecijske ovlasti („široka sloboda procjene“) kad je riječ o odlučivanju o takvim pitanjima. Sud je ujedno smatrao da nije bilo razloga za zaključak da je dijete podvrgnuto postupanju protivnom članku 3. Konvencije dok je bilo odvojeno od podnositelja zahtjeva.

Paradiso i Campanelli protiv Italije

24. siječnja 2017. (veliko vijeće)

Ovaj se predmet odnosio na smještanje u ustanovu socijalne skrbi devetomjesečnog djeteta rođenog u Rusiji nakon sklapanja ugovora o gestacijskom zamjenskom majčinstvu između Ruskinje i talijanskog para (podnositelja zahtjeva); naknadno se pokazalo da između podnositelja i djeteta nije postojala biološka veza. Podnositelji zahtjeva konkretno su prigovorili zbog toga što su im vlasti oduzele dijete i odbile priznati odnos roditelj-dijete uspostavljen u inozemstvu, time što su odbile prihvatiti djetetov rodni list i upisati ga u maticu rođenih u Italiji.

Veliko vijeće presudilo je, s jedanaest glasova prema šest, da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije u predmetu podnositelja zahtjeva. Imajući u vidu nepostojanje bilo kakve biološke veze između djeteta i podnositelja, kratko trajanje njihova odnosa s djetetom i nesigurnosti u pogledu njihove veze s pravnog stajališta, te unatoč postojanju roditeljskih namjera i kvaliteti emocionalnih veza, veliko vijeće smatralo je da između podnositelja i djeteta nije postojao obiteljski život. Međutim, utvrdio je da sporne mjere spadaju u područje privatnog života podnositelja zahtjeva. Veliko vijeće nadalje je smatralo da su sporne mjere težile legitimnim ciljevima sprječavanja nereda i zaštite prava i sloboda drugih. U pogledu zadnje točke, smatralo je legitimnom želju talijanskih vlasti da potvrde isključivu nadležnost države za priznavanje pravnog odnosa roditelj-dijete, i to isključivo u slučaju biološke veze ili zakonitog posvojenja, u svrhu zaštite djece. Veliko vijeće prihvatilo je i da su talijanski sudovi, nakon što su konkretno zaključili da dijete ne bi pretrpjelo tešku ili nenadoknadivu štetu zbog odvajanja od podnositelja, uspostavili pravičnu ravnotežu između različitih interesa u pitanju, pri čemu nisu prekoračili granice dostupnog manevarskog prostora („sloboda procjene“).

Savjetodavno mišljenje o priznavanju u domaćem pravu pravnog odnosa roditelj-dijete između djeteta rođenog na temelju dogovora o gestacijskom zamjenskom majčinstvu u inozemstvu i majke naručiteljice, koje je zatražio francuski Kasacijski sud (zahtjev br. P16-2018-001)

10. travnja 2019. (Veliko vijeće)

Ovaj se predmet odnosio na mogućnost priznavanja u domaćem pravu pravnog odnosa roditelj-dijete između djeteta rođenog u inozemstvu na temelju dogovora o gestacijskom zamjenskom majčinstvu i majke naručiteljice, koja je u rodnom listu zakonito izdanom u inozemstvu navedena kao „zakonita majka“, u situaciji u kojoj je dijete začeto upotrebom doniranih jajnih stanica treće strane i u kojoj je pravni odnos roditelj-dijete s ocem naručiteljem priznat u domaćem pravu.

Sud je utvrdio da države nisu morale upisati pojedinosti iz rodno lista djeteta rođenog na temelju gestacijskog zamjenskog majčinstva u inozemstvu kako bi uspostavile pravni odnos roditelj-dijete s majkom naručiteljicom jer i posvojenje može biti temelj za priznavanje tog odnosa.

Posebno je smatrao da, u situaciji u kojoj je dijete rođeno u inozemstvu na temelju dogovora o gestacijskom zamjenskom majčinstvu i začeto upotrebom gameta oca naručitelja i donatorice treće strane te u kojoj je pravni odnos roditelj-dijete s ocem naručiteljem priznat u domaćem pravu:

1. pravo djeteta na poštovanje privatnog života u smislu članka 8. Konvencije zahtijeva

da se domaćim pravom omogući priznavanje pravnog odnosa roditelj-dijete s majkom naručiteljicom, koja je u rodnom listu zakonito izdanom u inozemstvu navedena kao „zakonita majka“;

2. pravo djeteta na poštovanje privatnog života ne zahtijeva da takvo priznavanje bude u obliku upisa pojedinosti iz rodno lista koji je zakonito izdan u inozemstvu u maticu rođenih, vjenčanih i umrlih; može se upotrijebiti i drugo sredstvo, kao što je posvojenje djeteta od strane majke naručiteljice.

C i E protiv Francuske (br. 1462/18 i 17348/18)

19. studenoga 2019. (odluka Odbora o dopuštenosti)

Ovaj se predmet odnosio na odbijanje francuskih vlasti da u francusku maticu rođenih, vjenčanih i umrlih upišu sve pojedinosti iz rodno lista djece rođene u inozemstvu na temelju dogovora o gestacijskom zamjenskom majčinstvu i začete upotrebom gameta oca naručitelja i donatorice treće strane, u mjeri u kojoj je u rodno listovima majka naručiteljica navedena kao zakonita majka.

Sud je ta dva zahtjeva proglasio **nedopuštenima** kao očigledno neosnovanima. Konkretno je smatrao da odbijanje francuskih vlasti nije bilo nerazmjerno jer je domaćim zakonom bilo omogućeno priznavanje odnosa roditelj-dijete između djece podnositelja zahtjeva i majke naručiteljice posvojenjem djeteta supružnika. Sud je istaknuo da je prosječno vrijeme čekanja na odluku iznosilo samo 4,1 mjesec u slučaju potpunog posvojenja, odnosno 4,7 mjeseci u slučaju jednostavnog posvojenja.

D protiv Francuske (br. 11288/18)

16. srpnja 2020.

Ovaj se predmet odnosio na odbijanje francuskih vlasti da u francusku maticu rođenih, vjenčanih i umrlih upišu pojedinosti iz rodno lista djeteta rođenog u inozemstvu na temelju dogovora o gestacijskom zamjenskom majčinstvu u mjeri u kojoj je u rodno listu majka naručiteljica, koja je ujedno bila i biološka majka djeteta, navedena kao majka. Dijete, treća podnositeljica zahtjeva u ovom predmetu, rođeno je u Ukrajini 2012. U njezinu rodno listu izdanom u Kijevu prva podnositeljica navedena je kao majka, a drugi podnositelj kao otac te se u njemu ne spominje žena koja je rodila dijete. Prvo dvoje podnositelja – supružnici – i dijete prigovorili su zbog povrede djetetova prava na poštovanje privatnog života i zbog diskriminacije na temelju „rođenja“ u pogledu uživanja tog prava.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije, utvrdivši da odbijanjem upisivanja pojedinosti iz ukrajinskog rodno lista treće podnositeljice u francusku maticu rođenih u mjeri u kojoj je u njemu prva podnositeljica navedena kao djetetova majka Francuska nije prekoračila svoju slobodu procjene u okolnostima ovog predmeta. Ujedno je smatrao da **nije došlo do povrede članka 14.** (zabrana diskriminacije) Konvencije **u vezi s člankom 8.**, prihvativši da za razliku u postupanju kojoj su podnositelji prigovorili u pogledu načina priznavanja pravnog odnosa takve djece i njihove biološke majke postoji objektivno i razumno opravdanje. U svojoj je presudi Sud posebno istaknuo da je prethodno odlučivao o pitanju pravnog odnosa roditelj-dijete između djeteta i oca naručitelja koji je bio biološki otac djeteta, u presudama *Mennesson* i *Labassee* (vidi gore). Prema praksi Suda, postojanje genetske veze nije značilo da je djetetovo pravo na poštovanje njegova privatnog života zahtijevalo da se pravni odnos s ocem naručiteljem uspostavi upravo upisivanjem pojedinosti iz inozemnog rodno lista. Sud u okolnostima ovog predmeta nije vidio razlog za drugačiju odluku u pogledu priznavanja pravnog odnosa s majkom naručiteljicom, koja je bila djetetova biološka majka. Sud je ujedno ukazao na svoje utvrđenje u savjetodavnom mišljenju br. P16-2018-001 (vidi gore) da posvojenje proizvodi slične učinke kao i upis pojedinosti iz stranog rodno lista kad je riječ o priznavanja pravnog odnosa između djeteta i majke naručiteljice.

Valdís Fjölnisdóttir i drugi protiv Islanda

18. svibnja 2021.

Ovaj se predmet odnosio na nepriznavanje roditeljske veze između prvo dvoje podnositelja i trećeg podnositelja, kojeg je za njih rodila zamjenska majka u Sjedinjenim

Američkim Državama. Prvo dvoje podnositelja bili su roditelji naručitelji trećeg podnositelja, no s njime nisu bili biološki povezani. Oni nisu priznati kao djetetovi roditelji na Islandu gdje je zamjensko majčinstvo protuzakonito. Podnositelji zahtjeva konkretno su prigovorili da je odbijanje vlasti da upišu prvo dvoje podnositelja kao roditelje trećeg podnositelja predstavljalo miješanje u njihova prava.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 8.** (pravo na poštovanje obiteljskog života) Konvencije. Konkretno je smatrao da unatoč činjenici da između podnositelja nije postojala biološka veza, u odnosu podnositelja postojao je „obiteljski život“. Međutim, Sud je utvrdio da je odluka da se prvo dvoje podnositelja ne prizna kao djetetove roditelje imala dovoljno uporište u domaćem pravu i, uzimajući u obzir napore vlasti da očuvaju taj „obiteljski život“, naposljetku je presudio da je Island postupio u okviru svoje diskrecijske ovlasti u ovom predmetu.

S.-H. protiv Poliske (br. 56846/15 i 56849/15)

16. studenoga 2021. (odluka o nedopuštenosti)

Roditelji podnositelja zahtjeva – braće blizanaca koji su bili dvojni državljani Izraela i Sjedinjenih Američkih Država i živjeli u Izraelu – bili su istospolni par čija su djeca začeta 2010. na temelju ugovora o zamjenskom majčinstvu. Vrhovni sud Kalifornije potvrdio je da su podnositelji djeca svojih roditelja. Predmet se odnosio na njihov zahtjev za stjecanje poljskog državljanstva (jedan od roditelja bio je poljski državljanin). Podnositelji su posebno prigovorili zbog odbijanja poljskih vlasti da priznaju njihov odnos s njihovim biološkim ocem, za koje su tvrdili da je bilo motivirano činjenicom da su njihovi roditelji istospolni par.

Sud je zahtjeve proglasio **nedopuštenima**, utvrdivši da nije postojala činjenična osnova za zaključak da je došlo do miješanja u njihovo pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života u ovom predmetu. Iako je priznao, konkretno, da podnositelji zbog tih odluka neće imati poljsko i europsko državljanstvo, istaknuo je da će i dalje uživati slobodu kretanja u Europi. Sud je zaključio da nisu iznijeli nikakve tvrdnje o poteškoćama koje su pretrpjeli zbog tih odluka, bilo pred Sudom ili domaćim vlastima. Konkretno, iako poljske vlasti nisu priznale odnos roditelj-dijete u ovom predmetu, taj je odnos priznat u državi u kojoj su podnositelji živjeli. Pravno priznanje u Sjedinjenim Američkim Državama značilo je da se podnositelji nisu našli u pravnom vakuumu bilo u pogledu svojega državljanstva, bilo u pogledu priznavanja pravnog odnosa roditelj-dijete s njihovim biološkim ocem.

A.L. protiv Francuske (br. 13344/20)

7. travnja 2022.⁵

Ovaj se predmet odnosio na spojivost odbijanja domaćih sudova da pravno utvrde podnositeljevo očinstvo u odnosu na njegova biološkog sina, rođenog na temelju ugovora o zamjenskom majčinstvu u Francuskoj, s pravom na poštovanje privatnog života, nakon što je zamjenska majke dijete povjerila trećem paru. Podnositelj je ustvrdio da je odbijanje njegova zahtjeva za utvrđenje njegova očinstva u odnosu na njegova biološkog sina predstavljalo nerazmjerno miješanje u njegovo pravo na poštovanje privatnog života, bez ikakve pravne osnove.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 8.** (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života) Konvencije, zbog propusta francuske države da postupi u skladu sa svojom obvezom primjene iznimne revnosti u konkretnim okolnostima ovog predmeta. Međutim, naglasio je da se utvrđenje povrede ne treba tumačiti kao dovođenje u pitanje ocjene žalbenog suda u pogledu najboljih interesa djeteta ili njegove odluke da odbije podnositeljeve zahtjeve koje je potvrdio Kasacijski sud. Sud je konkretno istaknuo da je u ovom predmetu žalbeni sud, uz potporu Kasacijskog suda, propisno dao prednost najboljim interesima djeteta koje je pažljivo okarakterizirao u praktičnom smislu uzimajući u obzir biološku stvarnost očinstva na kojem je ustrajao podnositelj zahtjeva. Pri uspostavljanju ravnoteže između podnositeljeva prava na poštovanje njegova privatnog života s jedne strane i prava njegova sina na poštovanje njegova privatnog i obiteljskog života, pri čemu je bilo potrebno poštovati načelo davanja prvenstva najboljim interesima djeteta, Sud je smatrao da su razlozi koje su domaći sudovi naveli

⁵ Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. [Konvencije](#).

kako bi opravdali sporno miješanje bili relevantni i dostatni u svrhu članka 8. stavka 2. Konvencije. Ipak, Sud je istaknuo da je postupak ukupno trajao otprilike šest godina i jedan mjesec, što nije bilo spojivo s potrebnom obvezom primjene iznimne revnosti. Dijete je bilo staro otprilike četiri mjeseca kad je predmet pokrenut pred sudom te šest i pol godina kad je domaći postupak završio. U predmetima koji se odnose na odnos osobe s njezinim djetetom, protek znatne količine vremena mogao bi dovesti do toga da o pravnom pitanju bude odlučeno na temelju gotove stvari (*fait accompli*).

Vidi također, novije:

[A.M. protiv Norveške \(br. 30254/18\)](#)

24. ožujka 2022.⁶

Nerođeno dijete i pravo na život

[Vo protiv Francuske](#)

8. srpnja 2004. (veliko vijeće)

Zbog zamjene s drugom pacijenticom istog prezimena podnositeljici je probijen vodenjak, što je dovelo do nužnog obavljanja pobačaja iz medicinskih razloga. Ona je ustvrdila da je nenamjerno usmrćivanje njezina djeteta trebalo biti okarakterizirano kao prouzročenje smrti iz nehaja.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 2.** (pravo na život) Konvencije. Presudio je da trenutno nije bilo poželjno ili moguće odlučiti o tome je li nerođeno dijete osoba na temelju članka 2. Konvencije. Ujedno nije bilo potrebe za pravim sredstvom na temelju kaznenog prava; već su postojala pravna sredstva koja su podnositeljici omogućavala da dokaže nesavjesno liječenje i traži naknadu štete.

Primjena kirurške simfiziotomije

[L.F. protiv Irske \(br. 62007/17\), K.O'S protiv Irske \(br. 61836/17\) i W.M. protiv Irske \(br. 61872/17\)](#)

10. studenoga 2020. (odluke o dopuštenosti)

U 1960-ima svaka od podnositeljica zahtjeva podvrgnuta je kirurškoj simfiziotomiji⁷ u rodilištima bilo tijekom ili prije poroda. Pred Sudom su prigovorile da upotreba tog zahvata u Irskoj nije bila predmet domaće istrage koja je u skladu s Konvencijom i da, osim toga, nisu mogle u potpunosti iznijeti svoje zahtjeve u parničnim postupcima na domaćoj razini. Jedna podnositeljica prigovorila je i da država, time što je dopustila primjenu simfiziotomija, nije ispunila svoju obvezu zaštite žena od nečovječnog i ponižavajućeg postupanja.

Sud je utvrdio da su zahtjevi **nedopušteni**. Konkretno, u predmetu K.O'S Sud je presudio da je prigovor nedopušten jer podnositeljica nije iscrpila domaća pravna sredstva. U druga dva predmeta presudio je da su prigovori podnositeljica očigledno neosnovani te je naveo da se otvorilo i pitanje iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

Tekstovi i dokumenti

Vidi osobito:

- [Bioetika i sudska praksa Suda](#), izvješće o istraživanju koje je pripremio Istraživački i knjižnični odjel (Odjel za praćenje sudske prakse) Suda

Kontakt za medije:

⁶ Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. [Konvencije](#).

⁷ Kirurška simfiziotomija uključuje djelomično presijecanje vlakana pubične simfize (vezivni spoj između dvije preponske kosti) kako bi se povećao kapacitet zdjelice. Postupak omogućuje razdvajanje simfize kako bi se olakšao prirodni porod u slučaju zdravstvenog problema

Tel.: + 33 (0)3 90 21 42
08

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Europe i Europskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.